

Η ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΑΔΙΑΠΡΑΓΜΑΤΕΥΤΟ ΝΟΜΙΚΟ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΚΕΚΤΗΜΕΝΟ (Απρίλιος 2007)

Συγγραφέας: ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΑΡΑΚΩΣΤΑΣ

Όταν ο Συνταγματικός νομοθέτης του 1974, την εποχή που ελάχιστα Συντάγματα της Ευρώπης προέβλεπαν ρύθμιση για το περιβάλλον, με έμπνευση και όραμα θέσπισε τη διάταξη του άρθρου 24 Συντ., δεν είχε ασφαλώς προβλέψει ότι η πιο πάνω διάταξη θα ετύγγανε ομόθυμης αποδοχής από τη νομολογία, δηλαδή τη δικαστηριακή πρακτική (ιδίως του Ε' τμήματος του Συμβουλίου της Επικρατείας), αλλά και τη θεωρία τόσο του δημοσίου όσο και του ιδιωτικού δικαίου διαχείρισης και προστασίας του περιβάλλοντος. Με την επιστημονική επεξεργασία της διάταξης και την εμπνευσμένη εφαρμογή της από τα δικαστήρια, το δικαίκο μας σύστημα απέκτησε έκτοτε μια ασφαλή υπερνομοθετική βάση που όχι απλώς δικαίωσε το συνταγματικό νομοθέτη, αλλά και υπερακόντισε τις προσδοκίες του για την κατά το δυνατόν -για την εποχή της θέσπισής της- θεσμική στήριξη και εμπέδωση του συστήματος προστασίας των περιβαλλοντικών αγαθών. Η παιδευτική αξία των ρυθμίσεων και των διδαγμάτων της επιστήμης και των δικαστηρίων είναι επίσης αδιαμφισβήτητη και για τους ειδικούς αλλά και γενικότερα.

Η αλήθεια είναι ότι η δικαστηριακή πρακτική όλων των δικαστηρίων, ιδίως όμως του Συμβουλίου της Επικρατείας έτρεξε πέραν και πάνω από το γράμμα της διάταξης, διαβλέψασα ότι η προστασία του περιβάλλοντος έπρεπε σύμφωνα με το σκοπό να αναχθεί σε πρωτίστης προτεραιότητας δικαίκο στόχο. Όπως επίσης η αλήθεια, αλλά και η κατάκτηση, είναι ότι η θεωρία στο πεδίο του δημοσίου, ιδιωτικού, ευρωπαϊκού και διεθνούς δικαίου συνέδεσε το περιβάλλον με το -πολιτικό, κοινωνικό και ατομικό- δικαίωμα χρήσεως, ωφελείας και απολαύσεως του ζωτικού χώρου, ως έκφραση της προσωπικότητας του ατόμου με τη μορφή δημοσίου και ιδιωτικού δικαίου δικαιώματος. Σημαντικότερα είναι τα επιτεύγματα επίσης και στο πεδίο των άλλων επιστημών που στο πλαίσιο των εκπαιδευτικών και ερευνητικών τους δραστηριοτήτων συμβάλλουν στην πρακτική εφαρμογή των νομικών και κοινωνικών επιταγών^[1].

Τα θεμέλια της δικαστηριακής πρακτικής και της θεωρίας, βασισμένα στο κείμενο της διάταξης του άρθρου 24, όπως τροποποιήθηκε με τη συνταγματική αναθεώρηση, αλλά και στις ρυθμίσεις του πρωτογενούς και δευτερογενούς- παραγώγου ευρωπαϊκού κοινοτικού δικαίου (σε συνδυασμό με τις κοινές διατάξεις όπως π.χ. του ν. 1650/1986, δηλαδή του νόμου-πλασίου για το περιβάλλον, και των λοιπών ρυθμίσεων σε όλους τους κλάδους του δικαίου για την προστασία της προσωπικότητας και το δικαίωμα χρήσεως των περιβαλλοντικών αγαθών, καθώς και του άρθρου 281 του Αστικού Κώδικα περί απαγορεύσεως της καταχρηστικής άσκησης δικαιώματος που εισάγει την αρχή της αειφορίας στο δίκαιο), αποτέλεσαν τη στέρεη βάση πάνω στην οποία κτίστηκε η προστασία του περιβάλλοντος, τα επόμενα, μέχρι σήμερα χρόνια. Το σύνολο των ρυθμίσεων, σε υπερνομοθετικό και κοινού δικαίου επίπεδο, εμπλουτισμένο από τις κοινοτικού δικαίου αρχές και διατάξεις, με τη σοφή νομολογική επεξεργασία (ιδίως των δικαστηρίων και του Συμβουλίου της Επικρατείας) και την επιστημονική καθοδήγηση, αποτέλεσε και αποτελεί σήμερα ένα ελάχιστο νομοθετικό δικαιικό περιβαλλοντικό κεκτημένο, που είναι ανεπίδεκτο επί τα χείρω νομοθετικής μεταρρύθμισης και νομολογιακής παρέκκλισης.

Η διάταξη του άρθρου 24, ως κορωνίδα του πιο πάνω κεκτημένου, είναι ανεπίδεκτη νομοθετικής σταθμίσεως με οποιοδήποτε άλλο έννομο αγαθό -πλην της αξίας του ανθρώπου με την οποία είναι ισότιμη- και επιδεκτική μόνον προφανούς βελτίωσης, τόσο σε επίπεδο συνταγματικής όσο και κοινής νομοθετικής μεταρρύθμισης. Το περιβάλλον -και η προστασία του- είναι απόλυτο αγαθό, είναι ενορατικός, μονοσήμαντος και απαρέγκλιτος νομοθετικός στόχος, είναι απάντηση στο υπαρξιακό μας ερώτημα και κατάφαση στην αρμονία της φύσεως, στην αισθητική, στην ποιότητα ζωής, στην αξία του ανθρώπου και, υπό την έννοια αυτή, διαχρονική φιλοσοφική αναζήτηση και θέση. Πρέπει συνεπώς όλοι μας, ιδίως οι νεότερες γενιές να ενστερνισθούν τη θέση και την άποψη, ότι πρώτο και μοναδικό μας μέλημα είναι η προστασία του περιβάλλοντος και ο αγώνας προς την κατάκτηση αυτή πρέπει να είναι συνεχής, αδιάκοπος και να μην φείδεται μέσων και θυσιών.

Το άρθρο δημοσιεύθηκε στην περιοδική έκδοση του Πανεπιστημίου Αθηνών «ΤΟ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ» στις 1-15 Μαρτίου 2007, σ. 1-2.

[1] Στο πλαίσιο της ερευνητικής και εκπαιδευτικής διαδικασίας που αφορά την προστασία του περιβάλλοντος το Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών οργανώνει φέτος συνέδριο με θέμα: «Η διαχείριση και η προστασία του Περιβάλλοντος μέσα από την έρευνα και τη διδασκαλία στο Πανεπιστήμιο Αθηνών», το οποίο εντάσσεται στις εορταστικές εκδηλώσεις για τη συμπλήρωση 170 χρόνων από την ίδρυσή του.